

# **Natuurbeheerplan Groningen 2016**

**Vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 14 april 2015**

## Inhoud

1.	Wat is het Natuurbeheerplan?	4
1.1	Inleiding	4
1.2	Doel en status natuurbeheerplan	4
1.3	Wijzigingen Natuurbeheerplan 2016	5
1.4	Leeswijzer	6
2.	Beleidskader	6
2.1	Europees kader natuur en landschap	6
2.3	Rijksbeleid natuur en landschap	7
2.4	Provinciaal beleid	8
3.	Subsidiestelsel Natuur en Landschap 2016	8
3.1.	De Index Natuur en Landschap 2016	9
3.2	Natuurbeheerplan: beheertypenkaart en ambitiekaart	9
3.2.1	Beheertypenkaart - Beheersubsidie natuur en landschap op grond van de SVNL	10
3.2.3	Ambitiekaart- Investerings / kwaliteitsverbetering op grond van de SKNL	10
3.2.4	Beheertypenkaart- agrarisch natuur- en landschap en water	11
3.2.5	Monitoring	11
4.	Natuur- en Landschapsdoelen	13
4.1	Integrale gebiedsbeschrijving en visie op behoud en ontwikkeling	13
	Wierdenland, Waddenkust en Oldambt	13
	Zuidelijk Westerkwartier	14
	Westerwolde	15
	Veenkoloniën	16
	Gorecht	16
	Centrale Woldgebied en Duurswold	18
4.2	Beleidsdoelen en criteria natuur- en landschapsbeheer	19
4.3	Beleidsdoelen en criteria agrarisch natuur- en landschapsbeheer	19
4.4	Beleidsdoelen en criteria water	29
4.5	Beoordelingscriteria gebiedsaanvragen	29
5.	Subsidiemogelijkheden	29
5.1	Subsidies voor natuur en landschap	29
5.2	Natuur- en landschapsbeheer	30
5.4	Kwaliteitsimpuls: investeringen en functieverandering	30
	Meer informatie	31



# 1. Wat is het Natuurbeheerplan?

## 1.1 Inleiding

Voor u ligt het Natuurbeheerplan Groningen 2016. Dit plan beschrijft de beleidsdoelen en de subsidiemogelijkheden voor de ontwikkeling en het beheer van natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen in de provincie. Het natuurbeheerplan is verankerd in het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL) 2016. Dit stelsel bestaat uit: de 'Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer 2016' (SVNL2016) voor het beheer van natuur en landschap en de 'Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap 2016' (SKNL2016) voor investeringen in natuur en landschap (omvorming, inrichting en kwaliteitsontwikkeling).

De provincie stelt de kaders voor de uitvoering van het natuur- en landschapsbeheer door dit Natuurbeheerplan vast te stellen. Het Natuurbeheerplan geeft aan waar welke natuur aanwezig is en welke beheerdoelen hiervoor gelden. Daarnaast financiert de provincie een aanzienlijk deel van de kosten voor de ontwikkeling en het beheer van natuur door middel van subsidies. Het Natuurbeheerplan vormt de basis voor de aanvraag van deze subsidies.

Het plan is geen statisch document. De provincie kan de inhoud van de plantekst en de kaarten, indien nodig, jaarlijks aanpassen. Hoewel het Natuurbeheerplan de laatste tijd met een jaarlijkse frequentie is aangepast, kan het plan voor meerdere jaren gelden tot GS of PS weer een nieuw Natuurbeheerplan vaststellen.

## 1.2 Doel en status natuurbeheerplan

### Beleidskader

Het natuurbeheerplan is een *beleidskader* om het Europese, rijks- en provinciale natuur- en landschapsbeleid te realiseren. Het gaat daarbij om bestaande natuurgebieden, gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt, landbouwgebieden die worden beheerd volgens agrarisch natuurbeheer en de Natura 2000-gebieden. Het Natuurbeheerplan beschrijft per (deel)gebied welke natuur- en landschapsdoelen nagestreefd worden. Het plan bevat de begrenzing van de natuur- en agrarische natuurgebieden, met name toegespitst op de internationale biodiversiteitsdoelen en de internationale natuurgerichte agromilieu, water en klimaat doelen. Het plan is het *beleidskader* voor het provinciale natuurbeleid en ook voor de implementatie van artikel 28 van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3). Het plan is verankerd in de SVNL en SKNL en daarmee kaderstellend voor de SNL-subsidies.

### Waterdoelen

In het Natuurpact en de overeenkomst met de Manifestpartijen zijn afspraken gemaakt om naast internationale soortendoelen ook internationale Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelen op te nemen. Als waterschappen voor waterbeheerdiensten (Blauwe diensten) gebruik willen maken van EU-cofinanciering dan kan dit uitsluitend via gebiedsaanvragen van agrarische collectieven, het Natuurbeheerplan 2016 en de gewijzigde Subsidieverordening Natuur en Landschap. De waterschappen geven daarvoor aan voor welke waterdoelen welke waterbeheerdiensten nodig zijn, inclusief randvoorwaarden en prioriteiten. Die waterdoelen worden opgenomen in het Natuurbeheerplan 2016.

### Begrenzing van natuur en landschap

In het Natuurbeheerplan zijn de Natura 2000-gebieden, het Natuur Netwerk Nederland, de ecologische verbindingzones en de agrarische gebieden met natuurwaarden aangeduid ('begrensd').

De begrenzing van de Natura 2000-gebieden, het Natuur Netwerk Nederland en de ecologische verbindingzones is vastgelegd op de begrenzingenkaart.

### **Bepalen van huidige en gewenste beheerdoelen van natuurgebieden**

In het Natuurbeheerplan zijn de huidige en de gewenste beheerdoelen voor de Natura 2000-gebieden, het Natuur Netwerk Nederland en agrarische gebieden met natuurwaarden opgenomen. In dit plan begrenst en beschrijft de provincie de gebieden waar subsidiëring van beheer en ontwikkeling van natuur, agrarische natuur en landschapselementen plaats kan vinden. De begrenzing is aangeduid op twee kaarten: de beheertypenkaart en de ambitiekaart.

De vaststelling van het Natuur Netwerk Nederland in planologisch opzicht is vastgesteld in de Provinciale Omgevingsverordening 2009 (laatst gewijzigd 24 september 2014). Het natuurbeheerplan heeft geen planologische consequenties of consequenties voor beheerfunctiesplannen en heeft dus geen invloed op eigenomsrechten of bestaande gebruiksmogelijkheden.

Het Natuurbeheerplan bevat geen bindende regels of verplichtingen voor burgers. Ook kunnen er geen rechten aan worden ontleend; opname van een terrein in het Natuurbeheerplan leidt dus niet vanzelfsprekend tot een positief besluit over subsidiëring van het beheer. Het zorgt er alleen voor dat beheerders en gecertificeerde agrarische collectieven van de gronden die zijn begrensd als natuurgebied, als agrarische natuur of als landschapselement de mogelijkheid krijgen om subsidie aan te vragen voor het beheer van deze gronden. Nieuw is dat er ook subsidie aangevraagd kan worden voor natuurgerichte agromilieus, klimaat en waterdoelen.

## **1.3 Wijzigingen Natuurbeheerplan 2016**

Dit Natuurbeheerplan 2016 is op een aantal punten gewijzigd ten opzichte van het vorige Natuurbeheerplan.

- de tekst van het Natuurbeheerplan is geactualiseerd en aangepast aan recente beleidsontwikkelingen;
- de in 2014 vastgestelde begrenzing van het Natuur Netwerk Nederland en de ecologische verbindingzones zijn opgenomen;
- de beheertypenkaart en de ambitiekaart zijn geactualiseerd;
- Aanpassing van begrenzing en doelformulering van het agrarisch natuurbeheer als gevolg van de nieuwe systematiek van het agrarisch natuurbeheer waarin alleen gecertificeerde agrarische collectieven nog een subsidieaanvraag kunnen doen.

De belangrijkste wijzigingen hebben betrekking op het agrarisch natuur- en landschapsbeheer en komen voort uit het vernieuwde Subsiestelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer 2016 (ANLb2016). Dit geldt vanaf 1 januari 2016 (het beheerjaar 2016).

De kern van het vernieuwde subsiestelsel is dat er meer focus en samenwerking komt in het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Dit moet leiden tot meer effectiviteit en efficiëntie door intensiever in te zetten op de meest kansrijke gebieden voor agrarisch natuurbeheer en door een meer samenhangend collectief beheer. Vanaf 2016 kunnen alleen gecertificeerde agrarische collectieven subsidie voor agrarisch natuurbeheer ontvangen.

De agrarische collectieven zijn samen met andere partners actief betrokken geweest bij de voorbereiding van het Natuurbeheerplan. Zo worden natuurdoelen en agrarische natuurdoelen meer in samenhang uitgewerkt. De uitkomsten van dit gebiedsproces zijn in het Natuurbeheerplan vastgelegd.

Bij natuurbeheer zijn ook enkele veranderingen aan de orde. De belangrijkste is de mogelijkheid tot het afsluiten van lump sum overeenkomsten door 'kleine beheerders' (beheerders met minder dan 75 hectare grond) waarbij afspraken kunnen worden gemaakt over zowel beheer als inrichting. Aan deze regeling wordt op dit moment nog gewerkt.

## **1.4 Leeswijzer**

In dit Natuurbeheerplan wordt achtereenvolgens beschreven:

Hoofdstuk 2: Het beleidskader

Hoofdstuk 3: Subsiestelsel Natuur en Landschap 2016

Hoofdstuk 4: De nadere uitwerking van provinciale doelen voor natuur- en landschapsbeheer

Hoofdstuk 5: Subsidiemogelijkheden

## **2. Beleidskader**

### **2.1 Europees kader natuur en landschap**

Het Natuurbeheerplan is gebaseerd op het vigerend beleid voor het landelijk gebied voor water, milieu en ruimtelijke ordening van de Europese Unie, het Rijk en de provincie. In dit hoofdstuk lichten wij de belangrijkste onderdelen van het vigerend beleid en de recente ontwikkelingen toe.

De lidstaten van de EU hebben gezamenlijk specifieke wetten en beleidsdoelen vastgesteld voor het instandhouden van bepaalde planten- en diersoorten en natuurlijke habitats van internationale betekenis via de Vogel- en Habitatrichtlijn (VR/HR) en Natura 2000, voor de instandhouding van gezonde watersystemen (Kaderrichtlijn water) en voor een schoon milieu (Nitratrichtlijn). De Europese Commissie (EC) ziet er op toe dat de lidstaten deze afspraken nakomen.

Voor het platteland zijn door de EC beleidsdoelen en regels vastgesteld met betrekking tot de verduurzaming en vergroening van de landbouw. Dit wordt concreet geëffectueerd in de vorm van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2014-2020 waarin verdergaande regels en subsidies zijn opgenomen voor duurzame landbouw, vergroening en agrarisch natuurbeheer.

Het kabinet heeft in 2014 haar keuze gemaakt ten aanzien van de Nederlandse invulling van de vergroening in pijler 1 van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid 2014-2020 (GLB). Voor de volgende GLB-periode van 2021-2027 moet de verdere vergroening leiden tot een effectieve, duurzame, omgevingsgerichte bedrijfsvoering. De invoering van de vergroening voor de eerste GLB-periode is van invloed op de stelselherziening van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer 2016. Duidelijk is inmiddels dat de vergroening uit pijler 1 van het GLB en het agrarisch natuur- en landschapsbeheer uit pijler 2 van het GLB naast elkaar kunnen worden ingezet en elkaar kunnen versterken. Ook is het mogelijk om ze beiden in te zetten mits zogenaamde double funding voorkomen wordt (dit betekent dat voor hetzelfde perceel niet twee keer subsidie mag worden verleend). De uitvoering van het plattelandsbeleid van de EU 2014-2020 (GLB pijler 2) krijgt gestalte via het Plattelandsontwikkelingsprogramma POP 3 2014-2020 dat landsdelig zal worden uitgevoerd. Het programma wordt gefinancierd door provincies, waterschappen en Rijk (in volgorde van financiële bijdrage). Binnen dit programma ziet artikel 28 toe op subsidiëring van agro milieu- en klimaatdiensten. Dit vormt daarmee het financiële kader voor deze diensten binnen het agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

De bijdrage die de Nederlandse lidstaat levert aan het agro milieu en klimaat is vastgelegd in het POP3 fiche (art. 28), waarin de ambitie van Nederland is aangeduid. Het agrarisch natuurbeleid en

het ecologisch waterbeheer gekoppeld aan het ANLb2016 worden deels gefinancierd met Brussels geld. Daarmee moet de uitvoering van het agrarisch natuurbeheer inclusief natuurgerelateerde waterdoelen voldoen aan het POP3+ fiche. In het POP3+ fiche (fiche voor goedkeuring van het ANLb2016 in Brussel) zijn vier leefgebieden (open grasland, open akkerland, droge en natte dooradering) en de categorie water opgenomen.

### **2.3 Rijksbeleid natuur en landschap**

Het Rijk stelt in het kader van de internationale verplichtingen op hoofdlijnen de ambities voor de agromilieumilieu- en klimaatdiensten vast en geeft de kaders aan waarbinnen die ambities gerealiseerd kunnen worden.

In 2014 is de Rijksnatuurvisie 2014 verschenen ("Natuurlijk verder", Rijksnatuurvisie 2014. Ministerie van Economische Zaken, 2014). Het Rijk zet zich in om de natuur te versterken mét de samenleving. Hiermee wil het Rijk een effectieve invulling bereiken van de natuurdoelen die Nederland internationaal heeft afgesproken. Instandhouding van planten- en diersoorten en natuurlijke habitats en van gezonde watersystemen en een schoon milieu zijn daarbij het uitgangspunt. Het Rijk wil de natuurinstandhoudingsdoelen bereiken door middel van regelgeving (Boswet, Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998, WABO, Waterwet, Wet ammoniak en veehouderij) en door middel van een stimuleringsbeleid gericht op het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en een vitaal platteland. Het rijk legt hierover verantwoording af aan de EC.

De uitvoering van het stimuleringsbeleid voor natuur en platteland is met ingang van 2014 gedecentraliseerd naar de provincies en vastgelegd in een decentralisatieakkoord 2014-2027 en een Natuurpact van overheden en maatschappelijke organisaties. Dit is op 18 september 2013 door staatssecretaris Dijkma aangeboden aan de Tweede kamer. In dit Natuurpact zijn de ambities vastgelegd met betrekking tot ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland voor de periode tot en met 2027. Het Rijk draagt bij aan de realisatie van deze ambities door jaarlijks extra te investeren in natuur. De onderdelen van deze ambities zijn:

- Ontwikkeling Robuust Natuurnetwerk Nederland (NNN) inclusief Natura 2000-gebieden. Het NNN moet een robuuste ruggengraat van de natuur in Nederland zijn. Dat gaat gebeuren door hem te vergroten, te verbeteren en belangrijke natuurlijke verbindingen te realiseren tussen natuurgebieden onderling en tussen natuurgebieden en hun omgeving.
- Soortenbescherming; Bescherming van afzonderlijke plant- en diersoorten is nodig vanwege Europese verplichtingen en afspraken waaraan Nederland zich in internationaal verband heeft gecommitteerd (VR/HR). Soortenbescherming vindt plaats binnen en buiten het NNN door het nemen van juridische en/of fysieke maatregelen, die vestiging of uitbreiding van een soortenpopulatie stimuleren.
- Natuur buiten het NNN; er zal een extra impuls gegeven worden aan het beheer van natuur buiten het NNN. Het is belangrijk dat er meer samenhang komt tussen de natuur in het NNN en daarbuiten.
- Agrarisch natuurbeheer; er komt een vernieuwd stelsel voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb2016) dat buiten en binnen het NNN kan worden toegepast. De uitvoering van het agrarisch natuurbeheer moet eenvoudiger en met minder kosten, en zal een duidelijke meerwaarde voor natuur, landschap en agrarisch ondernemerschap moeten opleveren. Agrarisch natuur- en landschapsbeheer moet vooral worden ingezet voor het beschermen en verbeteren van internationale soorten.

- Natuur en water; Er zijn diverse mogelijkheden om de ontwikkeling van de natuur, de vergroting van het NatuurNetwerk Nederland en de aanpak van de Natura 2000-gebieden optimaal te laten samengaan met het verbeteren van de condities van de kwantiteit en de kwaliteit van het water. Er wordt daarbij maximale synergie gezocht met maatregelen om te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Nitraatrichtlijn.

## **2.4 Provinciaal beleid**

De provincies zijn – op grond van het decentralisatieakkoord natuur – volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van het natuurbeleid. De doelen en middelen worden door de provincies vastgelegd in onder andere dit natuurbeheerplan.

In dit provinciale 'Natuurbeheerplan', dat de kaders en ambities bevat waarbinnen een subsidieaanvraag kan worden ingediend, is aangegeven in welke gebieden bepaalde natuur-, agromilieu- en klimaatdiensten ingezet kunnen worden.

Het provinciale beleid geeft invulling aan het Europese en Rijksbeleid en voegt daar provinciale doelen aan toe. Provincies houden bij de uitvoering van het natuurbeleid, rekening met beleidsdoelen van andere overheden en activiteiten in het landelijk gebied, zoals het waterbeleid, recreatiebeleid en milieubeleid, zodat synergie kan worden bereikt.

De basis van het provinciaal beleid voor natuur en landschap is vastgelegd in Beleidsnota Natuur 2013-2021 "Groningen Groen van Wad tot Westerwolde" en de Visie op agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

## **3. Subdiestelsel Natuur en Landschap 2016**

Het beschermen van dieren en planten is belangrijk voor de mens. Deze bescherming vindt plaats om ecologische, economische en ethische redenen. De diversiteit van dieren en planten verhoogt de spankracht van de natuur (ecologie). Daarnaast is de biodiversiteit een belangrijke productiefactor (economie). Ten slotte worden dieren en planten vanwege hun intrinsieke waarde beschermd (ethiek). De provincie hecht veel belang aan het behoud en de ontwikkeling van de provinciale natuur. Daarom verleent zij daarvoor subsidie via het Subdiestelsel Natuur en Landschap (SNL).

De provincie bepaalt in het Natuurbeheerplan in welke gebieden natuurbeheerders en agrarische collectieven subsidie kunnen krijgen voor (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer en blauwe diensten. In het Natuurbeheerplan liggen de verschillende natuurbeheer- en landschapsbeheertypen van de Index Natuur en Landschap voor percelen en/of terreinen vast. Subsidie is alleen mogelijk voor het natuur- en beheertype dat in het natuurbeheerplan is aangegeven en begrensd.

### **Subsidie voor beheer en kwaliteitsimpulsen**

In het Subdiestelsel Natuur en Landschap 2016 wordt een onderscheid gemaakt tussen financiering van het beheer van de bestaande natuur en landschap en eenmalige investeringen ter verbetering van de natuurkwaliteit (kwaliteitsimpulsen). De subsidie voor het beheer van natuur, agrarische natuur en landschapselementen is geregeld in de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer 2016 (SVNL2016) De subsidie voor de kwaliteitsimpulsen is geregeld in de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap 2016 (SKNL2016) is vastgesteld. Voor meer informatie over de subsidieverordening- en regelingen en subsidiemogelijkheden zie [www.provinciegroningen.nl](http://www.provinciegroningen.nl) of [www.portaalnatuurenlandschap.nl](http://www.portaalnatuurenlandschap.nl).

### 3.1. De Index Natuur en Landschap 2016

De basis voor het Natuurbeheerplan 2016 vormt de herziene Index Natuur en Landschap 2016. Deze Index is een landelijk uniforme en sterk gestandaardiseerde “natuurtaal” waarin de Nederlandse natuur- en landschapselementtypen worden vastgelegd. De Index is van belang voor de aanduiding van de natuur- en landschapsdoelen door de overheid en voor de monitoring en bevordert ook een goede afstemming tussen beheerders onderling en tussen beheerders en overheden.

De Index Natuur en Landschap 2016 bestaat uit de onderdelen natuur, agrarische natuur en landschapselementen. In de Index worden twee niveaus onderscheiden: de *natuurtypen* voor de sturing op landelijk niveau en de *beheertypen* voor de operationele aansturing van het beheer op regionaal en lokaal niveau. Voor de begrenzing in het natuurbeheerplan en de subsidieverlening wordt voor het natuurbeheer het niveau van de beheertypen gebruikt. Voor het agrarisch natuurbeheer kan ook het niveau van natuurtypen worden gebruikt.

De *natuurtypen* zijn bedoeld als sturings- en verantwoordingsinstrument op landelijk niveau. Daarbij valt te denken aan afspraken en rapportages tussen rijk en provincies. De *beheertypen* zijn geschikt voor de aansturing van het beheer op interprovinciaal, provinciaal en lokaal niveau. Zij vormen de basis voor afspraken over doelen en middelen tussen provincie en beheerder.

- Er bestaan 17 natuurtypen. Binnen elk van de natuurtypen worden één of meerdere natuurbeheertypen onderscheiden. In totaal zijn er 47 natuurbeheertypen.
- Voor landschap zijn er 4 landschapselementtypen met daaronder 20 beheertypen.
- Voor het agrarisch natuurbeheer zijn er vier agrarische natuurtypen. Dit zijn open grasland, open akkerland, droge dooradering, natte dooradering. Binnen elk van de agrarische natuurtypen worden één of meerdere agrarische beheertypen onderscheiden.
- Daarnaast is er een categorie Water met daaronder een aantal waterbeheertypen.

In de Index Natuur en Landschap worden de natuurtypen, landschapselementtypen en agrarische natuurtypen en beheertypen beschreven.

Voor meer informatie over de Index Natuur en Landschap zie [www.portaalnatuurenlandschap.nl](http://www.portaalnatuurenlandschap.nl) > thema ‘Index Natuur en Landschap’.

### 3.2 Natuurbeheerplan: beheertypenkaart en ambitiekaart

Het natuurbeheerplan kent een beheertypenkaart en een ambitiekaart. Zij vormen met de beschrijving van de doelen de kern van het plan.

De beheertypenkaart geeft alle bestaande, (agrarische) natuur en landschap weer met de benamingen volgens de landelijk uniforme systematiek van de Index Natuur en Landschap. Met de beheertypenkaart stimuleert de provincie de instandhouding van de op die kaart aangegeven en begrensde beheertypen. Deze kaart vormt ook de basis voor het verlenen van beheersubsidies op grond van de SVNL.

Voor een deel van de natuurgebieden en agrarische gebieden met natuurwaarden bestaat een ambitie om het huidige gebruik of beheer te veranderen. Het verschil tussen de beheertypenkaart en de ambitiekaart laat zien waar een verbetering van de natuurkwaliteit mogelijk en wenselijk is. De ambitiekaart vormt de basis voor de (subsidie) impuls op grond van de SKNL.

De SKNL is niet van toepassing op inrichting op agrarische gronden ten behoeve van het agrarisch natuurbeheer dat loopt via de POP verordening.

Het verstrekken van subsidies voor beheer en voor kwaliteitsimpuls draagt bij aan de realisatie van het in hoofdstuk 2 beschreven beleid en de in hoofdstuk 4 beschreven provinciale natuur- en landschapsdoelen.

Zowel de beheertypenkaart als de ambitiekaart zijn afgestemd op de beheerplannen die in het kader van Natura 2000 worden opgesteld. Het kaartmateriaal is onderdeel van dit Natuurbeheerplan.

### **3.2.1 Beheertypenkaart - Beheersubsidie natuur en landschap op grond van de SVNL**

Voor natuurbeheer staat op de beheertypenkaart aangegeven welke gebieden voor subsidie in aanmerking komen. (zie kaartbijlage(n) 1). Op de beheertypenkaart wordt alle bestaande natuur weergegeven. Per oppervlakte / natuurterrein is één beheertype toegekend en een beheerder komt alleen voor financiering van het aangewezen beheertype in aanmerking. Indien er nog geen bestaand beheertype aanwezig is, wordt het op de ambitiekaart als type N00.01 aangegeven. Dit betekent dat hier ontwikkeling tot een gewenst beheertype uit de ambitiekaart nodig is. Deze gronden komen niet direct, maar pas na inrichting c.q. functieverandering voor beheersubsidie in aanmerking. Voor het bepalen van het dan gewenste beheertype moet vaak nog aanvullend onderzoek gedaan worden.

Op bestaande natuur kan ook subsidie voor landschapsbeheer worden verstrekt. Op de beheertypenkaart is aangegeven voor welke landschapselementen subsidies landschapsbeheer kunnen worden verstrekt. Individuele landschapselementen die in natuurbeheergebied liggen en door de provincie als zodanig worden erkend, zijn op de beheertypenkaart aangegeven.

### **3.2.2 Ambitiekaart- Functieverandering op grond van de SKNL**

Landbouwgronden die op de ambitiekaart beheertype N00.01 hebben, kunnen definitief worden omgezet in natuur, waarbij de waardevermindering van de grond wordt vergoed. Ook particulieren (of samenwerkingsverbanden van particulieren) komen voor deze vergoeding in de vorm van subsidie functieverandering in aanmerking. De particulieren zijn en blijven in dat geval eigenaar van de gronden. Voor deze functieverandering bestaat sinds 2005 een fiscale vrijstelling. Particulier natuurbeheer is een belangrijk middel voor de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland.

### **3.2.3 Ambitiekaart- Investerings / kwaliteitsverbetering op grond van de SKNL**

Uit de ambitiekaart kan worden afgeleid in welke gebieden gebruik kan worden gemaakt van een investeringssubsidie voor een kwaliteitsimpuls voor natuur en agrarische natuur. Op de beheertypenkaart kan nu bijvoorbeeld bos zijn aangegeven, terwijl het de bedoeling is om hier heide te ontwikkelen. De investeringssubsidie kan worden gebruikt voor de verandering van bos naar heide. Na het toekennen van de subsidie (vanuit SKNL) en het uitvoeren van de inrichtingsmaatregelen zal de beheertypenkaart en daarmee het natuurbeheerplan moeten worden aangepast zodat er voor heide beheersubsidie kan worden verkregen op basis van de SVNL.

De investeringssubsidie kan gericht zijn op:

- a. maatregelen voor verbetering van de natuurkwaliteit in een bestaand natuurterrein waarbij het beheertype niet verandert;
- b. inrichtingsmaatregelen in een bestaand natuurterrein waarbij van het aanwezige beheertype wordt overgestapt naar het gewenste beheertype;

c. inrichtingsmaatregelen waarbij landbouwgrond wordt omgevormd naar natuurterrein;

SKNL is voor het agrarisch natuurbeheer niet van toepassing op het nemen van inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond om de kwaliteit van een aanwezig agrarisch beheertype te verhogen. Provincies moeten dit in de POP verordening (art 17 maatregelen) uitwerken.

Voor de specifieke voorwaarden met betrekking tot de verlening van een investeringssubsidie wordt verwezen naar [www.portaalnatuurenlandschap.nl](http://www.portaalnatuurenlandschap.nl).

### **3.2.4 Beheertypenkaart- agrarisch natuur- en landschap en water**

Voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer onderscheiden de provincies vanaf 2016 de volgende vier leefgebieden: open grasland, open akkerland, droge dooradering, natte dooradering. Deze vier leefgebieden zijn de vier agrarische natuurtypen van de Index Natuur en Landschap 2016. Daarnaast wordt gewerkt met een categorie water (in Groningen zal mogelijk vanaf 2017 met deze categorie worden gewerkt).

In het Natuurbeheerplan worden deze vier agrarische natuurtypen en de categorie water als zoekgebieden op de beheertypenkaart aangeduid. Alleen binnen de begrenzing van de zoekgebieden is subsidie voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer mogelijk. De begrenzing van de zoekgebieden krijgt vorm via overleg in de gebiedsprocessen.

Voor elk zoekgebied worden voor de mix aan beheertypen subsidiecriteria meegegeven. Deze criteria beschrijven de instapeisen voor een ecologisch effectieve subsidieaanvraag.

Bij de begrenzing van de zoekgebieden in het Natuurbeheerplan en de keuze op welke soorten wordt ingezet, houdt de provincie rekening met de naastgelegen provincies. Dit om een goed afgestemd soortenbeleid over de provincies te garanderen.

Er wordt naar gestreefd om het agrarisch natuur- en landschapsbeheer in te zetten in de meest kansrijke gebieden voor stabiele populaties. Hierbij is de versterking van en/of verbinding voor het Natuurnetwerk Nederland (voorheen EHS) een belangrijk uitgangspunt. Tevens is het gericht op kansrijkheid voor soorten die (deels) afhankelijk zijn van het agrarische cultuurlandschap.

Op de beheertypenkaart worden de doelstellingen voor specifieke soorten of soortengroepen binnen de agrarische beheertypen *niet* aangeduid. Welke specifieke doelstellingen de provincie heeft m.b.t. soorten of soortengroepen wordt beschreven in hoofdstuk 4.

Voor agrarisch natuurbeheer staat op de beheertypenkaart aangegeven welke leefgebieden (=natuurtypen) voor subsidie in aanmerking komen (zie kaartbijlage 1).

### **3.2.5 Monitoring**

Er wordt gewerkt aan het provinciaal monitoringplan in samenwerking met de beheerders. De provincie gaat in 2015 het provinciaal meerjarenprogramma monitoring vaststellen met als belangrijk onderdeel daarin de rapportagecyclus. Gegevens moeten namelijk beschikbaar en niet ouder dan 6 jaar zijn op het moment dat wordt gerapporteerd. Op basis van dit

meerjarenprogramma wordt jaarlijks de monitoring voor zowel natuur in de natuurgebieden als natuur in de agrarische gebieden uitgevoerd.

Monitoring is een essentieel onderdeel van de beheercyclus. De uitvoering van het natuurbeleid en –beheer dient onderzocht te worden om te weten of de afgesproken doelen ook gehaald en zo nodig bijgesteld moeten worden. Behalve informatie over de gerealiseerde hectares en het daarvoor benodigde geld (output), is ook informatie nodig over de resultaten in termen van bijv. aantallen dieren en planten (outcome).

Voor de monitoring van het natuurbeheer is een uniforme landelijke systematiek ontworpen en voor het vernieuwde agrarisch natuur- en landschapsbeheer is die nog in ontwikkeling.

### **Natuurbeheer**

Voor de monitoring van het natuurbeheer is door de gezamenlijke provincies in overleg met de natuurbeheerders een methodiek vastgesteld, die is beschreven in de “Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS”, die te vinden is op het Portaal natuur en Landschap (<http://www.portaalnatuurenlandschap.nl/assets/Werkwijze-Monitoring-Beoordeling-Natuurnetwerk-N2000-050320143.pdf>). Hierin wordt per beheertype beschreven welke monitoring noodzakelijk is en hoe deze moet worden uitgevoerd. Op het Portaal Natuur en Landschap zijn ook bijlagen en achtergronddocumenten te downloaden.

Gecertificeerde natuurbeheerders hebben het recht om de monitoring zelf uit te (laten) voeren en krijgen daarvoor via de lumpsum overeenkomst een monitoringssubsidie gebaseerd op de monitoringstarieven zoals vastgesteld in het openstellingsbesluit. Voor de overige natuurbeheerders voert de provincie de monitoring uit.

### **Agrarisch natuur- en landschapsbeheer**

Voor de monitoring van het agrarisch natuurbeheer wordt in de loop van 2015 een systematiek ontwikkeld en de planning is dat in het najaar van 2015 deze uniforme monitoringssystematiek wordt vastgesteld. Daarin wordt onderscheid gemaakt tussen beheermonitoring (het verzamelen van natuurgegevens die nodig zijn om het beheer (beter) uit te voeren) en beleidsmonitoring (het verzamelen van gegevens om de realisatie van de beleidsdoelen (op provinciaal, landelijk en Europees niveau) te evalueren).

De verantwoordelijkheid voor de beheermonitoring bij het agrarisch natuurbeheer ligt bij de agrarische collectieven, de provincies zijn verantwoordelijk voor de beleidsmonitoring.

### **Water**

De blauwe diensten worden ingezet op een bijdrage aan de waterkwaliteit van de KRW watergangen en het verhogen van het waterbergend vermogen. Hiervoor is een bestaande monitoringsprogramma van waterschappen en provincies (kwaliteit en kwantiteit) via welke lijn de toestand en ontwikkeling van de betreffende parameters worden gemonitord.

Dit betekent dat voor blauwe diensten niet een apart monitoringsprogramma ontwikkeld hoeft te worden.

## **4. Natuur- en Landschapsdoelen**

Dit natuurbeheerplan geeft invulling aan het in hoofdstuk 2 beschreven natuur- en landschapsbeleid van de Europese Unie, het Rijk, de provincie.

In dit hoofdstuk worden de beleidsdoelen en criteria beschreven. Hieraan zullen de subsidieaanvragen van natuurbeheerders en de gebiedsaanvragen van de collectieven worden getoetst.

### **4.1 Integrale gebiedsbeschrijving en visie op behoud en ontwikkeling**

#### **Wierdenland, Waddenkust en Oldambt**

##### Landschap

Op basis van de beleidsnota Natuur 'Groen van Wad tot Westerwolde' (2013-2021) zet Groningen in op een duurzaam cultuurlandschap, een landschap dat oogstbaar is en dat bevorderlijk is voor de biodiversiteit. Planten en dieren profiteren van de verbindingzones tussen natuurgebieden. Deze groenblauwe dooradering van het cultuurlandschap (dijken, karakteristieke waterlopen, veenkoloniale wijken en houtsingels) en natuurvriendelijk beheer zorgen voor een breed scala aan planten en diersoorten, die op hun beurt goed zijn voor zuurstofproductie, waterzuivering en beheersing van plagen. De bouwsteen landschap streeft er naar om de landschappelijke structuur uit het POP zo veel mogelijk te koppelen aan de groen-blauwe dooradering van het landschap. Met name voor bijen en vlinders is dit van belang. De kenmerkende landschapskwaliteiten bestaan uit de openheid, oude dijken, wierden, maren, erven en groene linten (Oldambt). Voor het agrarisch landschapsbeheer zijn de oude dijken, de wierden en de maren de hoofdelementen. Daarnaast zijn er bijbehorende elementen zoals kolken bij dijken en contoursloten bij wierden.

##### Agrarisch natuurbeheer

In het Wierdenland zijn er mogelijkheden voor weidevogelbeheer. De kerngebieden voor weidevogels liggen in veel gevallen rondom NNN reservaten die ook mede bedoeld zijn voor weidevogels, bijvoorbeeld het Reitdiepdal, Hoeksmeer en Medenertilsterpolder. Daarnaast zijn er weidevogelgebied met alleen beheer op agrarisch land: de Winsumermeeden en Crangeweer (bij Stedum).

Akkervogelbeheer is mogelijk in een binnendijkse schil langs de Noordkust; voor veel vogelsoorten is de combinatie tussen kwelders en aangrenzend akkergebied van belang. In het Oldambt is akkervogelbeheer mogelijk in gebieden die niet gedomineerd worden door meldkveehouderij.

##### Natuurbeheer

Belangrijke natuurgebieden in dit deel van de provincie zijn de kwelders langs de noordkust, het Lauwersmeergebied en het Reitdiepdal .

Het natuurbeheer op de kwelders is erop gericht de verruiging met zeekweek terug te dringen en daarmee de diversiteit op de kwelders te vergroten. Dit wordt gerealiseerd door een mozaïek van beweidingsregimes, zowel wat betreft de veedichtheid als het type vee.

Het Lauwersmeergebied is een internationaal belangrijk moeras- en watergebied. De schaal van dit natte en geregeld met oppervlaktewater overstromde gebied leent zich voor een beheerstrategie gericht op de ontwikkeling van het beheertype rivier- en moeraslandschap. Op beperkte schaal is er ruimte voor ontwikkeling van vochtige duinvalleien en natuurlijke bossen.

In het Reitdiepdal en de Medenertilsterpolder is behoud en versterking van de weidevogelpopulatie het belangrijkste beheerdoel.

In het Oldambt ligt een belangrijke natuurkern rondom de Blauwe stad. Het natuurbeheer is gericht op ontwikkeling van een parkachtig landschap, bestaande uit bloemrijke graslanden, vochtig schraalgrasland, moeras, rietland en ruigte, struweel, mantel- en zoombegroeiingen en bossen.

## **Zuidelijk Westerkwartier**

### Landschap

De landschap- en natuurwaarden in sommige gebieden van de provincie zijn waardevol omdat ze een besloten of kleinschalig karakter hebben. Dit komt door de aanwezigheid van bos, houtsingels of andere begroeiing langs de rand van percelen. Het zuidwesten van de provincie is zo'n gebied dat aangeduid wordt als het Zuidelijk Westerkwartier. Het bestrijkt de gemeenten Marum, Leek, Grootegast en het zuidelijke deel van de gemeente Zuidhorn. Het gebied reikt tot aan de provinciegrens met Friesland in het westen en de provinciegrens met Drenthe in het zuiden.

De kenmerkende landschapskwaliteiten in het Zuidelijk Westerkwartier bestaan uit hogere zandruggen (gasten) met houtsingels afgewisseld met open laagveengebieden waar percelen door sloten worden gescheiden. Dit worden ook wel de hoofdelementen genoemd. Daarnaast zijn er bijbehorende elementen zoals pingoruïnes en petgaten. Voor de uitwerking van het beheer van houtsingels: zie het rapport Houtsingelhoofdstructuur ZWK Groningen.

### Agrarisch Natuurbeheer

In de lager gelegen open natte graslandgebieden is het agrarisch natuurbeheer gericht op het beheer en het ontwikkelen van goede weidevogelbiotopen. De goede weidevogelgebieden zijn in dit plan begrensd als weidevogelkerngebied.

### Natuurbeheer

Het Leekstermeergebied, Dwarsdiep/Matslootgebied, Doezumermieden en de Grootegastermolenpolder zijn belangrijke onderdelen van het natuurnetwerk. In de open laagveengebieden wordt de ontwikkeling van vochtige hooilanden en bloemrijke graslanden nagestreefd. Deze graslanden zijn zowel in botanisch opzicht als ook voor kritische weidevogels van

betekenis. In combinatie met beekherstel langs het dwarsdiep/matsloot zal hier ook de oppervlakte moeras toenemen. In de petgaten gebieden (o.a. Doezumer mieden) is inrichting en beheer gericht op het ontstaan van een mozaïek van open water, moeras, moerasbos, vochtige hooilanden en bloemrijke graslanden.

Op de hogere zandgronden wordt gestreefd naar versterking van natuur- en landschapswaarden die kenmerkend zijn voor kleinschalige gebieden, zoals bosjes, poelen, houtsingels en bloemrijke graslanden.

## **Westerwolde**

### Landschap

Westerwolde ligt in het zuidoosten van de provincie. Het landschap in Westerwolde maakt onderdeel uit van de gemeenten Stadskanaal, Vlagtwedde en Bellingwedde. De oudste nederzettingen (Sellingen, Vlagtwedde, Onstwedde en Wedde) zijn ontstaan op de zandruggen langs de Ruiten Aa, Mussel Aa en Pagediep. Rondom het dal van de Westervoldse Aa ligt het jongere landschap van de heideontginningen die onlosmakelijk verbonden waren met het landbouwsysteem van essen.

Westerwolde heeft altijd een natuurlijke begrenzing gehad door het Bourtangerveenmoeras in het oosten tot aan de grens met Duitsland. Vanuit het noorden was het gebied toegankelijk via de Westervoldse Aa waarlangs een zandweg liep. Westerwolde wordt in het westen en zuiden begrensd door de veenkoloniën van Stadskanaal en Ter Apel.

Westerwolde wordt gekenmerkt door esdorpen. Ze liggen langs de kronkelende Ruiten Aa aan wegen met een lanestructuur die de essen omzomen. Langs de Ruiten Aa is zo een hoofdroute ontstaan door Westerwolde. Langs de wegen is bebouwing ontstaan. De bebouwing is niet planmatig, maar is verspreid en is organisch gegroeid. Vanaf de hogere zandruggen lopen houtwallen en – singels naar de lager gelegen beekdalen.

De kenmerkende landschapskwaliteiten in Westerwolde bestaan uit hogere zandruggen met essen, waar de kronkelende beek van de Ruiten Aa door heen loopt. Vanaf de zandrug lopen houtwallen en -singels richting het lager gelegen beekdal. De wegdorpen van Blijham en Bellingwedde horen bij Westerwolde. Deze dorpen liggen op een glaciale zandrug en vallen van verre op door hun 'groene linten', bestaande uit zware beplanting.

Essen, houtwallen en beekdalen zijn in dit gebied de hoofdelementen. Daarnaast zijn er bijbehorende elementen. Eerst wordt het belang van een goed beheer beschreven voor de hoofdelementen van Westerwolde.

### Agrarisch natuurbeheer

In het agrarisch gebied aansluitend op Westerwolde is akkervogelbeheer mogelijk dat zich richt op vogelsoorten van besloten gebied (zoals de patrijs en de geelgors). Oostelijk van Westerwolde is akkervogelbeheer ook mogelijk voor vogelsoorten van open landschap zoals de veldleeuwerik.

### Natuurbeheer

Door ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden in het beekdal van de Ruiten Aa - Westerwoldse Aa worden bestaande natuurterreinen aaneengeschakeld tot een groot samenhangend natuurgebied. Door hermeandering wordt het natuurlijke karakter van de Ruiten Aa hersteld. Het natuurbeheer op de lage gronden langs de beek is gericht op ontwikkeling van vochtig hooilanden, met overgangen naar moeras en bos. Op de hoger gelegen gronden gaat het om het ontwikkelen van kruiden- en faunarijk grasland, kruiden- en faunarijke akker (essen), droog schraalgrasland, droge- en vochtige heide en diverse bostypen.

## **Veenkoloniën**

### Landschap

De Veenkoloniën worden begrensd door de Hunzelaagte en het Zuidlaardermeergebied in het westen, de A7 in het noorden, de provinciegrens met Drenthe in het zuiden en Westerwolde in het oosten. Het landschap van de Veenkoloniën maakt onderdeel uit van de gemeenten Hoogezand-Sappemeer, Veendam en Stadskanaal. De gemeenten Leek, Marum, Bellingwedde en Vlagtwedde bestaan ook voor een klein deel uit veenkoloniaal gebied.

De kenmerkende landschapskwaliteit bestaat uit het contrast tussen de kleinschalige bebouwingslinten langs kanalen en wijken (zonder overheersende beplantingsstructuren) en het grootschalig open landschap. Er zijn geen bijbehorende elementen te benoemen omdat het landschap van de Veenkoloniën open moet blijven. Opgaande begroeiing is uitgesloten. Ook het beheer van poelen is uitgesloten omdat die hier niet van nature voorkomen. Ze zijn niet kenmerkend voor het landschap en de ecologische functie is vanwege de drogere gronden beperkt tot een drinkfunctie voor het vee. Hieronder wordt het belang van een goed beheer beschreven voor de hoofdelementen van de Veenkoloniën.

### Agrarisch Natuurbeheer

Grote delen van de Veenkoloniën zijn van belang voor akkervogels; deze zijn dan ook begrensd als kerngebied voor akkervogelbeheer.

### Natuurbeheer

Binnen het deelgebied liggen een aantal natuurgebieden, die deel uit maken van het Natuurnetwerk Nederland. De belangrijkste zijn het natuurgebied bij Bourtange en de Veenhuizerstukken bij Stadskanaal. Voor het gebied bij Bourtange ligt het accent van het natuurbeheer op , gezien de hoogteligging, liggen op natuurdoeltypen van drogere zandgronden, zoals droog schraalland en bloemrijk grasland.

Voor de Veenhuizerstukken is moeras het belangrijkste beheerdoel.

## **Gorecht**

### Landschap

Het Gorecht bestaat hoofdzakelijk uit de gemeente Haren en een gedeelte van de gemeente Hoogezand-Sappemeer. Het gebied wordt begrensd door de stad Groningen in het noorden en de oevers van het Zuidlaardermeer in het oosten. De rest van de begrenzing wordt gevormd door de provincie Drenthe. Het Gorecht maakt onderdeel uit van de Hondsrug, een uitloper van het Drents plateau.

Het gebied wordt gekenmerkt door esdorpen die verspreid liggen tussen de beekdalen van de Drentsche Aa en de Hunze. De dorpen liggen langs kronkelende wegen met een lanenstructuur die vaak de essen omzomen. Vanaf de hogere zandrug lopen houtwallen en – singels naar de lager gelegen beekdalen. Ten oosten van Glimmen ligt het natuurgebied Appelbergen.

De kenmerkende landschapskwaliteiten in het Gorecht bestaan uit een hogere zandrug (Hondsrug) met essen, zoals de Glimmeresch, de Onneresch en de Noordlaarderesch. In het Gorecht komen houtwallen verspreid door het gebied voor, houtsingels vooral in het gebied bij Onnen en elzensingels en meidoornhagen op de oostelijke flank van de Hondsrug.

In het Gorecht ligt een landgoederenzone die kan worden aangemerkt als een landschappelijke drager, de groene ruggengraat van het gebied. Ieder landgoed heeft daarbij zijn eigen identiteit en kenmerken.

Essen, houtwallen, beekdalen en landgoederen zijn in dit gebied de hoofdelementen. De essen, houtwallen en beekdalen zijn de hoofdelementen. Daarnaast zijn er bijbehorende elementen zoals pingoruïnes en petgaten. Eerst wordt het belang van een goed beheer beschreven voor de hoofdelementen van het Gorecht.

#### Agrarisch Natuurbeheer

Aansluitend op de reservaten langs de Hunze is weidevogelbeheer mogelijk in agrarisch gebied, waar dit begrensd is als kerngebied. De grootste cluster van deze begrenzing ligt in de Onnerpolder ten Oosten van het drop Onnen.

#### Natuurbeheer.

In Gorecht liggen belangrijke onderdelen van het natuurnetwerk. De beekdalen van de Drentsche Aa en de Hunze vormen de verbindende schakel in de natte verbinding tussen Leekstermeergebied en Midden-Groningen.

Voor het Drentsche Aa gebied geldt als hoofddoelstelling het herstel van natuurlijke beek met daarbij behorende processen als kwel en (over)stroming. Doel van het natuurbeheer is de ontwikkeling van een vrij meanderende beek met in het beekdal een mozaïek van bloemrijke graslanden, natte schraalgraslanden, vochtige hooilanden, moerasvegetaties en zoete wateren.

Voor de polders rondom het Zuidlaardermeer ligt het accent van het natuurbeheer vooral op ontwikkeling van moerassen, overstromingsgraslanden (in de zomerpolders) , weidevogelgraslanden, vochtige hooilanden en plaatselijk Veenmosrietland en moerasheide.

Op de Hondsrug wordt ingezet op behoud van het kleinschalig houtwallenlandschap en op behoud/versterking van natuurwaarden die kenmerkend zijn voor hogere zandgronden, zoals droge en vochtige heide, bossen en bloemrijke graslanden.

## Centrale Woldgebied en Duurswold

### Landschap

Het Centrale Woldgebied en Duurswold liggen in het hart van de provincie. Aan de noordwest kant van dit gebied grenst het noordelijk kustgebied en aan de oostkant het Oldambt.

In het zuiden vormt de Rijksweg A7 de grens. Het Centrale Woldgebied en Duurswold wordt gekenmerkt door een voormalig veenlandschap waarvan de opstreckende verkaveling nog op kenmerkend is.

In het Centrale Woldgebied liggen dorpen als Bedum en Ten Boer en verder buurschappen zoals Sint-Annen en Thesinge. In Duurswold liggen dorpen als Harkstede en Slochteren en verder enkele buurschappen zoals Blokum en Tjuchem. Het westen van Duurswold kent een landschappelijke openheid van een laagveenlandschap, die in het zuiden wordt onderbroken door een lang snoer van dorpen dat zich van Harkstede in het westen tot aan Siddeburen in het oosten uitstrekt.

De kenmerkende landschapskwaliteiten bestaan uit de openheid van het veenlandschap met daarin de bebouwingslinten van het wegdorpenlandschap. In het Centrale Woldgebied zijn de bewoningslinten ontstaan op de natuurlijke hoogten van kleine kwelderwallen. In Duurswold liggen de linten op glaciale verhogingen van zandruggen. Het behoud van het kenmerkende contrast tussen de kenmerkende openheid van het veenlandschap en de markante dorpsilhouetten met kerken en molens is van belang. Er zijn geen bijbehorende elementen te benoemen, behalve de meer algemene beheertypen.

### Agrarisch natuurbeheer

In dit gebied liggen enkele deelgebieden met grotere aantallen akkervogels. Het gaat hier om akkergebieden bij Thesinge en ten Oosten van Slochteren. Deze clusters zijn begrensd als kerngebied voor akkervogels; hier kan akkervogelbeheer worden toegepast.

### Natuurbeheer

In dit deelgebied liggen een aantal belangrijke natuurkernen die onderdeel vormen van het natuurnetwerk Nederland t.w. Midden-Groningen en het Hoeksmeer.

In Midden-Groningen ligt een grootschalig nat natuurgebied. Als ambitie geldt hier het beheertype Rivier- en Moeraslandschap. Een combinatie van wisselende waterstanden en begrazingsbeheer zal de ontwikkeling van dit natuurgebied bepalen. Er zal een mozaïek ontstaan van stilstaand water, verlandingsvegetaties, riet- en zeggenmoeras, bloemrijke graslanden, ruigten en broekbos.

Rondom het Schildmeer is ook ruimte voor ganzenfourageergebied.

In het Hoeksmeer is het natuurbeheer vooral gericht op weidevogels en water- en moerasvogels.

---

## 4.2 Beleidsdoelen en criteria natuur- en landschapsbeheer

De (begrenzings op de ) ambitiekaart is/zijn tot stand gekomen binnen het beschikbare budget voor het Natuur Netwerk Nederland op basis van de onderstaande beleidscriteria:

- Het leveren van een bijdrage aan (inter)nationale- en provinciale doelen voor biodiversiteit
- Voor natura 2000 gebieden is rekening gehouden met de natura 2000 doelstellingen, zoals die zijn opgenomen in de natura 2000 beheerplannen.
- De verantwoordelijkheid die de provincie Groningen heeft voor instandhouding van de waardevolle natuurdoelen in Groningen
- bij de begrenzing van de gebieden en de keuze van de natuurdoelen is rekening gehouden met actuele natuurwaarden
- het streven naar een robuust, samenhangend natuurnetwerk, waarbinnen natuurwaarden duurzaam kunnen voortbestaan en waarbinnen ruimte is voor medegebruik vanuit andere functies, zoals waterberging en recreatie.
- een efficiënt natuurbeheer binnen grote eenheden natuur

De ambities voor het (agrarisch) natuurbeheer zijn vastgelegd op de ambitiekaart en de te realiseren beheerdoelen op de beheertypenkaart. In paragraaf 3.2 staat een toelichting op de interpretatie en werkwijze van de beheertypenkaart en de ambitiekaart.

## 4.3 Beleidsdoelen en criteria agrarisch natuur- en landschapsbeheer

In deze paragraaf wordt beschreven welke beleidsdoelen de provincie heeft, de begrensde gebieden, hoe tot de begrenzing is gekomen en waar het gebied idealiter aan moet voldoen.

### Beleidsdoelen

Voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer streeft de provincie naar het behoud van een aantal soorten die van internationaal belang zijn (zie internationale doelenkader op het portaal natuur en landschap). Naast de bekende soorten streeft de provincie ook naar het behoud van soorten die tot nu toe weinig aandacht hebben gehad.

### Selectie en begrenzing van de gebieden

Om de gewenste ecologische effectiviteit te bereiken zijn bij het begrenzen van de agrarische leefgebieden keuzes gemaakt.

Provincie heeft een aantal criteria gehanteerd om te komen tot de begrenzing.

Het gaat hier onder andere om criteria t.a.v. de aanwezigheid doelsoorten en voldoende openheid, omvang en connectiviteit, draagvlak, synergie met andere doelen. Collectieven kunnen dan alleen voor deze begrensde gebieden een gebiedsaanvraag doen.

### Uniforme instapcriteria

Provincies hebben afgesproken uniforme instapcriteria te hanteren voor wat betreft criteria t.a.v. de aanwezigheid van doelsoorten en voldoende openheid, omvang en connectiviteit. Het hanteren van deze criteria in het gebiedsproces leidt tot de begrenzing op kaart. In uitzonderlijke gevallen kan van deze criteria gemotiveerd worden afgeweken.

	<b>Beheertypen</b>	<b>Aanwezigheid doelsoorten (komen de relevante soorten voor)</b>	<b>Omvang gebied</b>
<b>Open grasland</b>	<b>Weidevogelgrasland in open landschap</b>	<i>Minimaal 10 broedparen van grutto per 100 ha en/ óf minimaal 50 broedparen steltlopers per 100 h en/of 30 bp kritische soorten..</i>	<i>minimaal 100 ha samenhangende beheerde oppervlakte waarop leefgebied open grasland aanwezig is.</i>
<b>Open grasland</b>	<b>Weidevogelland met riet en opgaande begroeiing</b>	<i>Minimaal 30 broedparen van de soorten kievit, scholekster en wulp samen per 100 ha.</i>	<i>minimaal 100 ha samenhangende beheerde oppervlakte waarop leefgebied open grasland aanwezig is.</i>
<b>Open akkerland</b>	<b>Open akkerland voor broedende akkervogels</b>	<i>minimaal 1-3 broedparen van patrijs, kievit, of scholekster per 100 ha en minimaal 20 broedparen van veldleeuwerik, kneu, of gele kwikstaart per 100 ha komen voor in het gebied.</i>	<i>akkerbouwgebied van tenminste 250 ha.</i>
<b>Open akkerland</b>	<b>Open akkerland voor overwinterende akkervogels</b>	<i>minimaal 1-3 broedparen van patrijs, kievit, of scholekster per 100 ha en minimaal 20 broedparen van veldleeuwerik, kneu, of gele kwikstaart per 100 ha komen voor in het gebied.</i>	<i>akkerbouwgebied van tenminste 250 ha.</i>
<b>Droge dooraderi</b>	<b>Bomenrij en singel</b> <b>Struweel en ruige</b>	<i>er komt minimaal 1 van de doelsoorten voor in het gebied of het gebied ligt binnen het verspreidingsgebied van de betreffende doelsoort(en)</i>	<i>Hiervoor kunnen geen uniforme controleerbare en verifieerbare instapcriteria worden geformuleerd</i>
<b>Natte dooradering</b>	<b>Watergang</b> <b>Poel</b>	<i>minimaal 1 van de doelsoorten is recent (maximaal 2 jaar geleden) vastgesteld in het gebied óf de biotoompomstandigheden zijn optimaal aanwezig voor minimaal één van de doelsoorten én er zijn bronpopulaties van die soort aanwezig op een voor de betreffende soort te overbruggen afstand</i>	<i>Hiervoor kunnen geen uniforme controleerbare en verifieerbare instapcriteria worden geformuleerd</i>

In de tabel zijn de uniforme instapcriteria weergegeven die een hogere effectiviteit bewerkstelligen. De instapcriteria zijn gedetailleerder beschreven in het rapport van Alterra en zijn relevant bij het komen tot de begrenzing Alterra, "Nieuw stelsel agrarisch natuurbeheer"; criteria voor leefgebieden en beheertypen, 2014.

### **Ecologische toets gebiedsaanvraag**

Om de gewenste effectiviteit te bereiken formuleert de provincie kwaliteitscriteria die gesteld worden aan het habitat/leefgebied van de soorten. Het gaat hier om criteria die gesteld worden aan de beheerde oppervlakte.

Deze criteria zijn van belang bij het uitwerken van de gebiedsaanvraag door de collectieven.

Er moet onderscheid gemaakt worden in een beschrijving van de doelen en criteria in deze paragraaf en in paragraaf 4.5.

De in deze paragraaf 4.3 geschetste ecologische criteria beschrijft de gewenste kwaliteit die de provincie nastreeft in de gebieden en zijn richtinggevend bij de uitwerking van de gebiedsaanvragen door de collectieven. Deze paragraaf beschrijft de gewenste kwaliteit die de provincie nastreeft in de gebieden en kunnen als richtinggevend worden beschouwd voor de collectieven bij de uitwerking van de gebiedsaanvraag. Dit hoofdstuk beschrijft daarmee wat wij als provincie verwachten van de

gebiedsaanvraag van de collectieven en hier ook op voorhand duidelijkheid over te scheppen richting collectieven. Het zijn richtlijnen, die wij graag nagestreefd zien. Mocht en om wat voor reden noodzaak zijn voor het collectief om hier in uitzonderlijke gevallen met goed gefundeerde redenen van af te wijken dan kan het collectief daar uiteraard met de provincie in overleg treden.

De in paragraaf 4.5 geschetste criteria worden door RVO gebruikt om de gebiedsaanvraag te toetsen op controleer- en verifieerbaarheid.

## **Leefgebied open grasland (Cluster weidevogelgraslanden)**

### **Algemene beschrijving**

Het leefgebied open grasland bestaat uit open landschappen met overwegend grasland, waarvan een relevant deel uit vochtig en kruidenrijk grasland bestaat. Vaak is dit leefgebied doorsneden met een fijnmazig netwerk van lijnvormige wateren: sloten, weteringen en vaarten. Er kan enige opgaande begroeiing aanwezig zijn. Sommige weidevogelsoorten (zoals grutto) zoeken altijd de meest open delen van het landschap op. Andere soorten zijn tolerant voor (zoals Kievit en wulp) of juist gebaat bij aanwezigheid van riet of opgaande elementen. Naast broedende weidevogels is er ook beheer nodig voor overwinterende ganzen, zwanen en andere soorten. Enkele soorten, zoals houtduif, torenvalk, roek, kramsvogel en spreeuw maken vooral gebruik van het leefgebied open grasland voor voedsel en kunnen voor een groot deel meeliften met de maatregelen voor de overige soorten.

Idealiter bestaat een kerngebied voor soorten van open grasland zowel uit natuur- als agrarische gronden die in samenhang worden beheerd, gefaseerd in ruimte en tijd. Op de natuurgronden staat de natuurfunctie voorop. Op de agrarische gronden die mede voor weidevogels worden beheerd, weegt de productiefunctie het zwaarst, maar vindt deze productie plaats binnen de voorwaarden die het behoud van biodiversiteit stelt. Beheer en inrichting van agrarische gronden en natuurgronden worden zo goed mogelijk op elkaar afgestemd. Wanneer natuurgebied geheel afwezig is, wordt in het agrarisch gebied voor het zelfstandig functioneren als kerngebied voldoende 'op voldoende kuikenland gericht beheer' ingezet. Op de percelen zonder kuikenlandbeheer, wordt gestreefd naar een maximale overleving van nesten en kuikens door middel van nestbescherming in combinatie met maatregelen voor kuikenoverleving zoals randen- en greppelbeheer, vluchtheuvels en verbindingen met kruidenrijk grasland.

De belangrijkste soorten die voorkomen in het leefgebied open grasland, met een internationale verantwoordelijkheid voor Nederland, welke door agrarisch natuurbeheer worden ondersteund en waar de provincie op wil inzetten zijn:

#### *Richtlijnen voor de toetsing van de gebiedsaanvraag*

- Aanwezigheid van de doelsoorten (komende relevante soorten voor)
- Voldoende openheid, omvang en connectiviteit; minimaal 100 ha samenhangend beheerde oppervlakte waarop het leefgebied open grasland aanwezig is. Kenmerken van het gebied: aaneengesloten, zo kort mogelijke buitengrens, beheerde percelen liggen in samenhang met elkaar
- Het predatiebeheer wordt beschreven in het Faunabeheerplan van de provincie Groningen
- Beheerpakketten voor legselbeheer worden alleen toegepast in combinatie met andere beheermaatregelen die kwaliteit toevoegen voor weidevogels
- Bij plas-dras worden alleen beheervarianten toegepast met langdurige vernatting (tot half juni)

Algemeen kenmerkende soorten

**watersnip (brv)**  
**Grutto (brv)**  
**Kievit (brv)**  
**Scholekster (brv)**  
**Slobeend (brv)**  
**Wulp (brv)**  
**Tureluur (brv)**  
**Zomertaling (brv)**

**Gele kwikstaart (brv)**  
**Graspieper (brv)**  
**Veldleeuwerik (brv)**  
**Kwartelkoning (brv)**

### **Kritische soorten weidevogels open landschap**

**Watersnip (brv)**  
**Grutto (brv)**  
**Slobeend (brv)**  
**Tureluur (brv)**  
**Zomertaling (brv)**  
**Gele kwikstaart (brv)**  
**Veldleeuwerik (brv)**  
**Kwartelkoning (brv)**

**Scholekster (brv)**  
**Kievit (brv)**  
**Wulp (brv)**  
**Graspieper (brv)**  
**Roek (brv, nbrv)**  
**Torenvalk (brv)**  
**Houtduif (brv)**  
**Spreeuw (brv)**

### **Leefgebied Open Akker (Cluster Akkerranden en akkers)**

#### **Algemene beschrijving**

Het leefgebied open akker / akkerfauna bestaat uit landschappen met overwegend bouwland waarin wordt voldaan aan de eisen die akkersoorten stellen. Bouwland bestaat uit akkers bebouwd met gewassen zoals granen, aardappels of suikerbieten. De akkers zijn doorsneden met bermen, sloten en meer of minder opgaande begroeiing. Er bestaat een gradiënt van halfopen akkerbouwgebieden met veel opgaande landschapselementen naar open akkerbouwgebieden met weinig opgaande elementen. Met akkervogels wordt bedoeld op soorten die zich (in zekere mate) hebben aangepast aan de dynamiek van de hedendaagse landbouw. Daarbij is niet alleen voedselbeschikbaarheid in de vorm van zaden, insecten en muizen noodzakelijk, maar ook dekking, slaappleatsen (zeker in

winterperiode) en een gevarieerd bouwplan. Kenmerkende soorten van akkers zijn zowel soorten die broeden op deze akkers (zoals gele kwikstaart, veldleeuwerik en grauwe kiekendief) als soorten die tijdens de trek of overwintering afhankelijk zijn van niet geoogste granen en onkruidzaden (veldleeuwerik, vinken en gorzen). Akkers met veel granen en zaden zijn goed voor muizenpopulaties, die op hun beurt weer voedsel verschaffen voor roofvogels. Een soort als de kievit kent z'n zwaartepunt in het open grasland, maar komt ook relatief veel in open akkerland voor.

De belangrijkste ecologische eisen van akkersoorten zijn voldoende voedsel en rust- en broedgebieden in de zomer en voldoende voedsel en rustgebieden in de winter. Bepaalde soorten komen alleen in de zomer in akkerbouwgebieden voor (trekvoegels als de gele kwikstaart en grauwe kiekendief), andere soorten verblijven jaarrond in Nederland (patrijs, blauwe kiekendief, veldleeuwerik) en weer andere soorten zijn typische wintergasten in akkerbouwgebieden (gorzen, vinken, ruigpootbuizerd).

#### *Richtlijnen voor de toetsing van de gebiedsaanvraag*

1. Aanwezigheid van doelsoorten (komen de relevante soorten voor); Op basis van de doelsoorten is reeds begrensd.
2. Een beheerder rand is minimaal 9 meter breed
3. Er wordt een zaaimengsel gebruikt dat goedgekeurd is door de provincie
4. De na te streven verhouding akkervogelbeheer broedend / akkervogelbeheer winter = 8 : 2
5. het na te streven oppervlakte-aandeel van akkervogelbeheer in een kerngebied is minimaal 5%
6. bestrijding van probleemonkruiden vindt alleen pleksgewijs plaats

De belangrijkste soorten die voorkomen in het leefgebied open akker, met een internationale verantwoordelijkheid voor Nederland, welke door agrarisch natuurbeheer worden ondersteund en waar de provincie op wil inzetten zijn:

### **Akkervogels**

#### **Algemeen**

##### **Soort**

**Grauwe kiekendief (brv)**

**Torenvalk (brv)**

**Velduil (brv, nbrv)**

**Kievit (brv)**

**Scholekster (brv)**

**Gele kwikstaart (brv)**

**Veldleeuwerik (brv)**

**Patrijs (brv)**

**Ringmus (brv)**

**Roek (brv)**

**Kneu (brv)**

**Kerkuil (brv)**

### **Kwartelkoning (brv)**

**Geelgors (nbrv)**

**Blauwe kiekendief (nbrv)**

**Ruigpootbuizerd (nbrv)**

**Kleine zwaan (nbrv)**

### **Open akkers, kritisch**

**Soort**

**Grauwe kiekendief (brv)**

**Velduil (brv, nbrv)**

**Kwartelkoning (brv)**

**blauwe kiekendief**

### **Open akkers, minder kritisch**

**Soort**

**Torenavalk (brv)**

**Gele kwikstaart (brv)**

**Veldleeuwerik (brv)**

**Kievit (brv)**

**Ringmus (brv)**

**Roek (brv)**

**Kneu (brv)**

**Scholekster (brv)**

**Kerkuil (brv)**

**Patrijs (brv)**

**Houtduif (brv)**

### **Open akker, overwinteren**

**Soort**

**Grauwe gors (nbrv)**

**Velduil (brv, nbrv)**

**Geelgors (nbrv)**

**Blauwe kiekendief (nbrv)**

**Ruigpootbuizerd (nbrv)**

**Kleine zwaan (nbrv)**

De provincie kiest gezien de keuze van doelsoorten en het voor deze soorten voorkomende leefgebied voor het inzetten van de volgende beheertypen:

- Open akker voor broedende akkervogels
- Open akker voor overwinterende akkervogels

### **Leefgebied droge dooradering**

#### **Algemene beschrijving**

Het leefgebied droge dooradering bestaat uit netwerken van lijnvormige landschapselementen. Deze netwerken bestaan uit een breed scala aan (al of niet hoog opgaande) landschapselementen met uiteenlopende lengte-, breedte- en hoogtedimensies. Het gaat om elzensingels, houtwallen, heggen en hagen, lanen, hoogstamboomgaarden, (hakhout)bosjes, struwelen, kaden en (slaper)dijken, bloemrijke (perceel)randen, ruigtezomen, overhoekjes, bermen van wegen en paden en steilrandjes. Kleine geïsoleerde wateren die verspreid in deze gebieden voorkomen (zoals pingoruines, kolken en overige veedrinkpoelen) worden ook gerekend tot de 'droge dooradering'.

Het is voor het bevorderen van soorten van het leefgebied droge dooradering belangrijk om bomen, struwelen en ruigte/randen te creëren en/of in stand te houden door periodiek onderhoud uit te voeren. Ook het beheer van perceelranden (met name die aan de zuidkant gelegen en) grenzend aan de dooradering kan van groot belang zijn voor deze soorten. Een kruidenrijke rand of ruigte langs een landschapselement komt bijvoorbeeld de vegetatieheterogeniteit ten goede en voor veel soorten daarmee foerageer- en voortplantingsgeschiktheid. Wanneer elementen in zodanige hoeveelheid, kwaliteit en samenhang voorkomen dat ze van vele soorten vitale (of bron-)populaties herbergen, spreken we van kerngebieden.

Voor Groningen is het leefgebied van de droge dooradering van belang voor de houtsingels en poelen in het ZWK en de houtwallen, hagen en poelen in het Gorecht. Het beheertype Houtwallen en –singels is toepasbaar in Westerwolde en het beheertype Hagen en struweel is van toepassing rondom Westerwolde. Het beheertype randen en ruigte is van toepassing in het ZWK en het open akkergebied (o.a. Veenkolonien). Binnen het kleigebied van het Wierdenland, Waddenkust en Oldambt bestaan de kenmerkende landschapskwaliteiten uit wierden, oude dijken met kolken en boerenerven.

Kenmerkende vogelsoorten van de droge dooradering zijn zowel soorten die in deze elementen broeden (zoals patrijs, geelgors, en braamsluiper), als soorten die tijdens de trek of overwintering afhankelijk zijn van deze elementen omdat er tal van voedselbronnen aanwezig zijn in de vorm van eetbare vruchten en zaden. Vleermuizen gebruiken de droge dooradering als oriëntatie tijdens verplaatsingen tussen rust- en foeragegebied. Voor het voorkomen van amfibieën (kikkers, salamanders en padden) is de aanwezigheid van poelen van groot belang.

#### *Richtlijnen voor de toetsing van de gebiedsaanvraag*

1. Aanwezigheid van voldoende doelsoorten Zie tabel landelijke instapcriteria
2. Een gebied van voldoende omvang en connectiviteit;

De belangrijkste soorten die voorkomen in het leefgebied droge dooradering, waarvoor Nederland een internationale verantwoordelijkheid heeft en waarvan het voorkomen door agrarisch natuurbeheer positief kan worden beïnvloed, zijn:

### **I. Dooradering droog**

#### **Soort**

**Patrijs**

**Geelgors**

**Grauwe klauwier**

**Braamsluiper**

**Kneu**

**Torenvalk**

**Zomertortel**

Roek

**Gekraagde roodstaart**

**Grote lijster**

**Houtduif**

**Ransuil**

**Spotvogel**  
**Keep**  
**Kamsalamander**  
**Kerkuil**  
**Ringmus**  
**Steenuil**  
**Boerenwaluw**  
**Gewone dwergvleermuis**

### **Kritisch ruigte**

#### **Soort**

Patrijs  
Geelgors  
Grauwe klauwier  
Braamsluiper  
Kneu  
Torenavalk  
Kerkuil

### **Kritisch struweel**

#### **Soort**

Patrijs  
Geelgors  
Grauwe klauwier  
Braamsluiper  
Kneu  
Zomertortel  
Roek  
Houtduif  
Ransuil  
Spotvogel  
Keep  
Kamsalamander  
Spreeuw  
Kerkuil  
Ringmus

### **Kritisch bomenrij en laan**

#### **Soort**

Gekraagde roodstaart  
Grote lijster  
Houtduif  
Ransuil  
Keep  
Spreeuw  
Steenuil

## Leefgebied Natte dooradering

### Algemene beschrijving leefgebied natte dooradering

Het leefgebied natte dooradering binnen het agrarisch cultuurlandschap bestaat uit een netwerk van natte landschapselementen in de vorm van sloten, beken, kreken, moerasjes, rietlandjes en plasdras gebiedjes, maar afhankelijk van de regio ook in de vorm van poelen en andere kleine wateren. Het aangrenzende grasland is vaak vochtig tot nat, heeft veelal een hoge grondwaterstand en is in streefsituaties begroeid met kruidenrijk en niet te dicht gewas.

In Groningen zien we als aandachtspunt voor het beheertype Watergang: het behoud van de kleinschaligheid door het beheer van oevers en de aanleg van natuurvriendelijke oevers afgestemd op de aanwezige cultuurhistorische waarden. Dit geldt voor de gebieden: Middag-Humsterland, het gebied rondom Onderdendam, het gebied ten noorden van Appingedam-Delfzijl en in de Fivelboezem. Daarnaast is de wijkenstructuur van de Veenkolonien van belang.

Voor veel soorten vissen, libellen, amfibieën en vogels zijn lijn- en puntvormige wateren van groot belang voor het in stand houden van populaties. Vissen zijn vooral afhankelijk van watergangen met een goede waterkwaliteit en vaak (maar niet altijd) weelderige onderwatervegetatie. Voor libellen is daarnaast ook een goed ontwikkelde oevervegetatie van belang. De meeste soorten amfibieën zijn weer afhankelijk van een combinatie van sloten of poelen met gras- of akkerland en opgaande begroeiing. Er is een overlap met poelen in droge dooradering. Daarom wordt wat betreft puntvormige wateren gefocust op poelen en bijbehorende soorten die voorkomen buiten droge dooradering en aan- of inliggende poelen.

Het leefgebied is zodanig ingericht en – afhankelijk van de soort wel of juist niet - verbonden met gebieden in de omgeving dat uitwisseling mogelijk is om vitale populaties van doelsoorten te handhaven. De connectiviteit (verbinding) met aangrenzende maar ook verder gelegen watersystemen zoals grotere Rijkswateren (meren en rivieren) en natte natuurgebieden is hierbij voor sommige soorten essentieel.

Natte landschapselementen houden niet op bij de waterlijn, ook oeverranden, moerasjes, bermen en plasdras zone zijn onderdeel van dit leefgebied en belangrijk voor de soorten die hiervan gebruik maken. De geleidelijke gradiënt van nat naar droog zorgt er voor dat er verschillende vereiste deelhabitats voor soorten aanwezig zijn. Het beheer en de inrichting van oeverzone en wateren is erop gericht dat deze op netwerk- en landschapsniveau voldoen aan de eisen die de doelsoorten aan de beheertypen stellen.

De beheermaatregelen vanuit behoud van biodiversiteit vertonen een gedeeltelijke overlap met maatregelen die ten behoeve van waterkwaliteit en waterberging worden beoogd vanuit de Kader Richtlijn Water. In het provinciaal natuurbeheerplan staat aangegeven waar en hoe synergie wordt gerealiseerd.

#### *Richtlijnen voor de toetsing van de gebiedsaanvraag*

Aanwezigheid van doelsoort of potentieel bereikbaar na uitvoering maatregelen

- Oppervlakte vereiste habitatelementen doelsoort van voldoende omvang en mate van connectiviteit voldoen de tussen benodigde habitatelementen en/of deelpopulaties
- Idealiter sluiten gebieden aan bij bestaande reservaten of kerngebieden.
- Onderhoud (o.a. type en frequentie) moet het voortbestaan van de populaties doelsoorten niet bedreigen.

De belangrijkste soorten die voorkomen in het leefgebied natte dooradering, waar Nederland internationale verantwoordelijkheid voor draagt en voor welke agrarisch natuur- en landschapsbeheer een bijdrage aan de staat van in stand houding kan zorgen, zijn:

**Soort**

**Watersnip (brv)**

**Kamsalamander**

**Grote modderkruiper**

**Bittervoorn**

**Slobeend (brv)**

**Tureluur (brv)**

**Zomertaling (brv)**

**Rugstreepad**

**Groene glazenmaker**

**Zwarte stern (brv)**

**Noordse woelmuis**

**Gevlekte witsnuitlibel**

**Zeggekorfslak**

**Poelkikker**

**Kritisch lijnvormige elementen**

**Soorten Beheertype**

**Lijnvorige wateren**

**Bittervoorn**

**Groene glazenmaker**

**Grote modderkruiper**

**Gevlekte witsnuitlibel**

**Poelkikker**

**Slobeend**

**Tureluur**

**Watersnip**

**Zomertaling**

**Zwarte stern**

**Kritisch puntvormige elementen**

**Soorten beheertype**

**Poelen**

**Kamsalamander**

**Rugstreepad**

**Gevlekte witsnuitlibel**

**Poelkikker**

**Zeggekorfslak**

**Slobeend**

**Tureluur**

**Watersnip**

**Zomertaling**

**Zwarte stern**

#### 4.4 Beleidsdoelen en criteria water

In overleg met de waterschappen worden de volgende waterdoelen opgenomen in dit natuurbeheerplan: De beleidsdoelen en criteria worden in overleg met de collectieven en de waterschappen ontwikkeld en in 2017 opgenomen.

#### 4.5 Beoordelingscriteria gebiedsaanvragen

De in deze paragraaf geschetste criteria worden door RVO gebruikt om de gebiedsaanvraag te toetsen.

De onderstaande tabel laat de verbinding zien tussen de leefgebieden van het natuurbeheerplan en de beheerfuncties in de koppeltabel. Voor de gebiedsaanvraag kan een keuze worden gemaakt uit de per leefgebied aangegeven beheerfuncties.

Leefgebied	Beheerfunctie
Open Grasland	optimaliseren nestbescherming creëren nat biotoop optimaliseren broed- en mogelijkheden creëren foerageergebied optimaliseren voortplantingsmogelijkheden verschralen
Open akker	optimaliseren voortplantingsmogelijkheden creëren foerageergebied verschralen
Droge dooradering	optimaliseren voortplantingsmogelijkheden creëren foerageergebied verschralen
Natte dooradering	optimaliseren voortplantingsmogelijkheden creëren foerageergebied verschralen

### 5. Subsidiemogelijkheden

De doelen uit het natuurbeheerplan zullen via uitvoerend beheer door natuurbeheerders (natuurorganisaties, particuliere natuurbeheerders, agrarische collectieven) worden gerealiseerd. Bij het beheren en uitvoeren van beheeractiviteiten zijn er verschillende subsidiemogelijkheden.

#### 5.1 Subsidies voor natuur en landschap

In het SNL is subsidie mogelijk voor natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer. Natuurbeheerders en agrarische collectieven kunnen subsidie aanvragen voor een natuurbeheertype of landschapstype met een looptijd van zes jaar. Dit wordt ook wel een subsidieperiode genoemd.

## 5.2 Natuur- en landschapsbeheer

Beheersubsidie is een vergoeding voor het beheer van een beheertype. Een beheertype beschrijft aan welke terreinkenmerken het terrein moet voldoen. Beheertypen mogen elkaar meestal niet overlappen. Op een oppervlakte kan één natuurbeheertype worden aangevraagd.

Bij de subsidie voor natuurbeheer moet de beheerder zijn terrein openstellen. Het natuurterrein is opengesteld als het minimaal 358 dagen per jaar gratis fysiek bereikbaar en toegankelijk is.

## 5.3 Agrarisch natuur- en landschapsbeheer en blauwe diensten

Alleen agrarische collectieven kunnen subsidie krijgen voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Een agrarisch collectief is een gecertificeerde (coöperatieve) vereniging / een samenwerkingsverband in een (zelfgekozen) begreemd gebied die bestaat uit agrariërs en andere beheerders met gebruiksrecht van landbouwgrond in een gebied. Het collectief is eindbegunstigde van de subsidie.

Voor het verkrijgen van subsidie is een samenhangende gebiedsaanvraag vereist. Dit is een in nauwe afstemming met gebiedspartners tot stand gekomen, samenhangend ecologisch effectief en economisch efficiënt plan van een agrarisch collectief voor het uitvoeren van agrarisch natuur- en landschapsbeheer in een bepaald gebied. Het aanvragen van subsidie voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer door een individuele agrariër is dus niet (meer) mogelijk. Per gebied wordt er maar 1 aanvraag gehonoreerd. Agrarische collectieven moeten zich na oprichting melden bij de provincie met het verzoek om mee te mogen doen aan het gebiedsproces. .

*We sturen er in het vooroverleg met alle collectieven op dat er maar 1 aanvraag komt, maar we kunnen niet voorkomen dat het anders gaat en zorgt de regeling wel dat als er toch meerdere aanvragen komen er maar 1 aanvraag per gebied gehonoreerd wordt.*

Voor wat betreft de lopende individuele contracten is in de regeling opgenomen dat deze contracten doorlopen ook al zijn ze niet begrensd op de kaart.

Het doel is zoveel mogelijk te stimuleren vrijwillig het individuele contract te beëindigen (en vaststellen en daarna overnemen van het individuele contracten in het collectief contract, waarbij er 2 varianten zijn:

1. Als het individuele contract past binnen de leefgebiedenbegrenzing en doelen, dan kan dit voor 6 jaar worden opgenomen in het collectief contract.
2. Als het individuele contract niet past binnen de leefgebiedenbegrenzing en/of doelen, dan kan dit contract voor de resterende looptijd worden opgenomen in het collectief contract, als een soort gedoogsituatie.

De eisen die gesteld worden aan de gebiedsaanvraag staan in de subsidieverordening.

## 5.4 Kwaliteitsimpuls: investeringen en functieverandering

De subsidie kwaliteitsimpuls is voor grondgebruikers die grond geschikt willen maken voor natuurbeheer en voor natuurbeheerders die de kwaliteit van de natuur verder willen ontwikkelen en verhogen. Voor een kwaliteitsimpuls natuur en landschap zijn twee subsidiemogelijkheden: investeringssubsidie en subsidie functieverandering. Een combinatie hiervan is ook mogelijk.

**Investeringsubsidie**

Dit is subsidie voor maatregelen die het gebied geschikt maken voor natuurbeheer of voor een kwaliteitsverbetering van de natuur. Bij de kwaliteitsverbetering wordt de natuurkwaliteit van een bestaand natuurbeheertype verhoogd of wordt een bestaand natuurbeheertype omgezet naar een ander type.

**Subsidie functieverandering**

Dit is subsidie voor de waardedaling van de grond door het veranderen van landbouwgrond in bos of andere natuur. Het gebied waar het om gaat moet met een natuurbeheertype zijn opgenomen in het natuurbeheerplan van de provincie.

**Meer informatie**

Meer informatie over het (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer vindt u op: [www.portaalnatuurenlandschap.nl](http://www.portaalnatuurenlandschap.nl) Dit portaal is de verzamelplaats van alle (beleids)informatie over Natuur en Landschap in Nederland.

**Bijlage 1 Beheertypekaart**

**Bijlage 2 Ambitiekaart**